

gegeven, zal dus, vertrouwd ik, bij elken Natuurkundigen van belang geoordeeld worden, terwijl het mij bijzonder aangenaam is, dat wij dezelve door eene zoo beslissende proefneming hebben kunnen bevestigen.

NA-

*Natuurkundige Verhandelingen
Hollandsche Maatschappij Haaren
6(1), 159-169 1812*

NATURALIA

EN ANDERE

BIJZONDERHEDEN,

IN DEN JAARE 1805 VAN DE KAAP DE GOEDE HOOP, EN DESZELFS ONBESCHAAFDE VOLKSTAMMEN MEDEGEBRAGT, EN AAN HET NATURALIEN-KABINET DER MAATSCHAPPIJ TEN GESCHENKE GEGEVEN,

DOOR

Mr J. A. DE MIST,

MEDE-DIRECTEUR DEZER MAATSCHAPPIJ.

Reeds voor lang zouden wij, met genoeg en erkentelijkheid, hebben melding gemaakt van deze belangrijke bijdrage tot der Maatschappij's Kabinet van Natuurlijke voorwerpen, onder welke bijzonderlijk uitmunt eene zeer aanzienlijke en wel bewaarde verzameling van Insecten van Afrika's Zuidpunt, ware het niet, dat wij ons van tijd tot tijd geveild hadden

den met de vervulling der belofte vanden Heer H. LICHTENSTEIN, de kundige hoofd-verzamelaar en rangschikker derzelve, van eene meer omstandige beschrijving van dezen voortreffelijken voorraad in het licht te zullen geven.

Het was, namelijk, op eenen moeilijken en dikwerf gevaarvollen togt, gedurende de maanden October, November en December 1803, en Januarij, Februarij en Maart 1804, door gemelden Heere Mr. J. A. DE MIST, in hoedanigheid als toenmalige Commisfaris-Generaal van het Gouvernement der geweene Bataafsche Republiek, en op deszelfs last, door de Binnenlanden van Afrika's Zuidpunt ondernomen, dat die Heer, behalven de hem aanbevolene onderwerpen van hoger belang, zich deze gelegenheid wilde ten nutte maken, om die zeldzaamheden bijéén te zamelen, welke zich op zijnen weg aanboden, en waarvan de bewaring en ongeschondene overbrenging naar de Kaapstad, op stootende vrágtwagens, over rotfen en bergen, en bij het doorwaden van stroomende rivieren, mogelijk zou bevonden worden.

Het talrijk gevolg van den Commisfaris-Generaal, hetwelk uit veertig of vijftig personen be-

bestond, maakte het verzamelen van Insecten minder moeilijk; daar veele soorten derzelve zich aan een eenigzins oplettend, en door den langen togt al gedurig geoefend oog der te paard zittende reizigers, aan beide zijden van den soms gebaanden, en dan eens ongebaanden weg, langs welke deze kleine karavane heen toog, op den kalen grond, en tusschen de door hitte verschrooide, en veelal hol staande heesters en heij-gewassen, als van zelve aanboden. Elk der reisgenooten, de Hottentotten, die zich als voerlieden bij den trein bevonden, niet uitgezonderd, verheugde zich iets nieuws tot den algemeenen schat te kunnen bijbrengen, terwijl het gevondene; gedurende den togt des daags, met spelden op de hoden gestoken, en des avonds, wannecr men ter rustplaats gekomen was, aan gemelden Heer LICHTENSTEIN, welke, als Vriend, als Geneesheer, en als Natuurkenner, den Commisfaris Generaal op deze reize vergezelde, werd overgegeven, en die dan, hoe zeer mede door de hitte en vermoeijenis van de dagreize afgemat, nooit verzuimde dezelve dadelijk zoodanig voor bederf en schudden te verzekeren, dat dezelve de verdere vervoering te lande (want vaarbare rivieren zijn er niet) konden doorstaan.

Na geëindigde reize ter Kaapstad terug gekomen, heeft de Heer LICHTENSTEIN nog vóór het vertrek van den Heer DE MIST, van daar, in Februarij 1805, en op deszelfs verzoek, de alzoo verzamelde Insecten in orde gebragt, de gebrekkige of dubbelde voorwerpen daarvan afgescheiden, en het overige behoorlijk geclasificeerd, in zeven wel voorziene en geslotene kastjes vastgehegt, welke, met veelerlei andere zeldzaamheden, de Natuurlijke Historie of de Kledingen en Wapenen der Zuid-Afrikaansche Volksstammen betreffende, door denzelfden Heer DE MIST, na zijne terugkomst in het vaderland, in den jare 1805, aan het Naturalien-Kabinet dezer Maatschappij ten geschenke gegeven zijn.

Daar het verzamelen van zoo veele en verschillende Insecten, in zulke onmetelijke woestijnen, door geene enkele reizigers kon ondernomen worden, en zij voor het gevaar zoo wel als voor de moeite en kosten van zulk' eene reize, in het bijeen brengen van zoo geringe, hoe zeer in het oog des Natuurkenners belangrijke voorwerpen, geene schadeloosstelling noch genoegzame belooning ontvangen zouden, om niet te gewagen van de hun doorgaans ontbrekende hulpmiddelen van allerlei
aard,

aard, om het door hun verzamelde ongeschonden aan de Kaapstad over te brengen en verder naar Europa te doen vervoeren: kan men een zoo talrijk Reisgenootschap, door het voorbeeld van den Chef, en door den onvermoeiden weetlust van den kundigen Hr LICHTENSTEIN, aangespoord en geleid, voor het eenigst geschikte middel houden, om een dergelijk aantal Insecten uit die weinig bewoonde streken bijeen te brengen, en ongeschonden naar de Kaapstad en verder naar Europa te vervoeren; waar toe dan ook aan den Commisaris-Generaal de middelen voorhānde waren, die een ander bijzonder reiziger te vergeefs zou verlangen. En deze omstandigheden te saamgenomen kunnen deze Zuid-Afrikaansche Insecten-Verzameling doen aanmerken als eenig in haar soort, en volmaakter dan tot nog toe in eenig Europeesch Kabinet zal gevonden worden.

Het nu in den jare 1810 bij MAASKAMP in Amsterdam uitgegeven belangrijk werk van den Heer Overste LODEWIJK ALBERTI, welke het grootst gedeelte dezer landreize met den Heer DE MIST gedaan, en in deszelfs militaire en civiele betrekkingen zich nabij drie jaren lang in de binnenlanden der Kaapsche Volkplanting

en onder en nabij de Kaffers heeft opgehouden (*a*), zoo wel als het nu onlangs in het licht gekomen eerste deel van de lang aangekondigde en met ongeduld verwagte, zeer uitgewerkte Reizen van den nu dikwerf genoemden Heer LICHTENSTEIN (*b*), (na deszelfs terugkomst in Europa, in den jare 1806, bevorderd tot Hoogleeraar in de Natuurlijke Historie aan de Hooge School te Berlijn, en tot Onderwijzer der Koninglijke Prinzen in dat vak), schenen het thans een geschikt oogeblik te maken de bovengemelde verzameling nader te doen kennen, en daar door aan elk

(*a*) *De Kaffers*, aan de Zuidkust van Africa, Natuur- en Geschiedkundig beschreven, door LOUWIS ALBERTI, voormaals Landdrost van het District *Uitenhage*, en Militair Commandant van het Fort *Fredrik*, aan de Kaap de Goede Hoop. Met Platen en Kaarten. Te Amsterdam bij E. MAASKAMP, 1810.

(*b*) *Reizen im Südlichen Africa*, in den Jahren 1803 — 1806, von HENRICH LICHTENSTEIN, vormaligen Chirurgen-Major beim Bataillon Hottentottischer leichter Infanterie in Holländischen Dienste am Vorgebirge der Guten Hoffnung, Doctor der Medicin und Philosophie, ordentlichem Professor der Naturgeschichte an der Universität zu Berlin und Mitglied mehrere Gelehrten-Gesellschaften. I. Theil. mit Kupfern. Berlin 1811. bei C. SALFELD.

lezer van beide bovengenoemde werken, welke ter voldoening van zijnen weetlust, en t'er uitbreiding zijner kundigheden mogt verlangen, eenigen der daarbij voorkomende of omschrevene voorwerpen, *in natura*, te leeren kennen, eene bekwame gelegenheid aan te bieden.

Dezelve zijn:

1°.) De gemelde zeer aanzienlijke en wel bewaarde verzameling van Insecten, bevattende 23 soorten van het geslacht *Scarabeus*, 23 — *Pymelia*, 12 — *Cerambyx*, 10 — *Carabus*, 4 — *Cicindela*, 9 — *Curculio*, 2 — *Lycus*, 10 — *Cimex*, 13 — *Cetonia*, 17 — *Melalonta*, 7 — *Buprestis*, 16 — *Mylabris*, 24 — *Coccinella*, *Chrysomela*, *Cryptocephalus* &c. 22 — *Gryllus*, 11 — *Mantis*, 6 — *Blatta*, 1 — *Nepa*, 22 — *Papilio*, 6 — *Sphinx*, 19 — *Phalena*, 9 — *Libellula*, 5 — *Myrmeleon*, 6 — *Cicada*, 5 — *Jchneumon*, 8 — *Sphex*, 7 — *Vespa*, 6 — *Apis*, 4 — *Formica*, 9 — *Musca* &c., 3 — *Scorpio*, 6 — *Aranea*, 1 — *Oniscus*, 4 — *Scolopendra*, — 3 *Julus*; te zamen 333 soorten. Van meest alle soorten (weinige uitgezonderd) vindt men een paar, en van sommigen daarenboven verscheidenheden. Verscheiden soor-

ten vindt men hier onder, die nog geheel onbekend of nergens beschreven zijn.

2°.) De Huiden van een Leeuw, van een Tiger en van een blaauwe Bok (*Antilope Leucophæa*); als mede de Horens van verscheidene soorten van Antilopen en van een Rhinoceros.

3°.) Eenige Africaansche Slangen en Visschen.

4°.) Verschillende soorten van Spons- en Zeegewasfchen; als mede eenige Conchylien van de Africaansche kust.

5°.) Eene verzameling van 48 soorten van Hout van Kaapsche of Africaansche boomgewasfen.

Behalven de gemelde voorwerpen, die ter verrijking van het Naturalien-Kabinet gediend hebben, heeft de Heer DE MIST nog daarenboven aan de Maatschappij geschonken:

A. Vier Hasfagayen of pylen van de Kaffers. Deze pijlen bestaan uit platte ijzeren tweesnijdige spitsen van omtrent 6 duimen, de gedaante van brede klingen hebbende, waaraan ronde ijzeren steelen, van ruim een voet langte, dewelke behendiglijk vastgezet zijn in het eind van een stokje (uit de dunne stammen van de *Curtisa faginea* gemaakt) van omtrent een

een halven duim dikte, hetwelk door dierlijke pezen zoodanig omwonden is, dat het niet kan splijten. Deze stokjes, welke de langte van omtrent 4 voeten hebben, loopen spits uit na het andere einde, alwaar zij slegts de dikte van een pennenschacht hebben. De Kaffers weten deze Hasfagaijen met eene verwonderingswaardige kracht en behendigheid te werpen en hier mede te treffen. Een houten bord, op 40 schreden afstand, ter beproeving van hun vermogen geteld, wierd door hun dermaten getroffen, dat de plank, die wel een duim dik was, door de Hasfagaaij doorboord wierd.

B. Een stok met een kleine, daar aan wat krom gegroeide knots, bij de Kaffers onder den naam van *Kirri* in gebruik, niet ongelijk aan zekere wandel- of speel-stokjes bij jonge lieden in gebruik. Hier mede weren zij, in het vechten, door zijdelingfche slagen, de op hun geworpen Hasfagaijen af; en slaan elkan- der met de knotsen, wanneer zij handgemeen worden. Deze *Kirri* dient hen ook voor een jagtgeweer, waar mede zij op een vrij verren afstand de Antilopen, vooral aan de beenen, weten te treffen, welke zij dan verder met hunne Hasfagaijen afmaken.

L 4

C. Een

C. Een breed Schild van een hard gewordene en rondgesnedene osfenhuid gemaakt, zoo als door de Kaffers in hunne gevechten gebruikt wordt. Het zelve is aan een houten kruis vastgemaakt, waar door het uitgestrekt gehouden en gedragen, en dient om genoegzaam het geheele ligchaam te bedekken.

D. Een Kap van de huid van een Boschbok gemaakt, zoo als door de jonge vrouwen en meisjes onder de Kaffers gedragen wordt.

E. Twee *Ingubo* of mantels van een Kaffer-man en Kaffervrouw, van osfenhuiden gemaakt; als mede twee muilen of ledere voetzolen.

F. Een Boog en een Koker met vergiftige Pijlen van Boschjes - mannen.

G. De Voorschoot van een Hottentottin, met deszelfs banden, van peezen van dieren gemaakt, en met kralen versierd.

H. Een Rookpot en verdere toestel, tot het tabaksrooken in het Oosten gebruikelijk.

Alle deze voorwerpen worden gevonden bij het Naturalien-Cabinet der Maatschappij, en kunnen aldaar door weergierigen bezichtigd worden; zoo als ook die zonderlinge ijzerklomp, wegende 172 ff , van zeer bedenkelijken oorsprong, die tusfchen steile rotfen,
op

op 300 mijlen afstand van de Kaapstad, en 5 mijlen van 't Zeestrand, verre verwijderd van alle ijzermijnen, gevonden is; welke klomp door den Heer DE. MIST reeds in 't jaar 1803 aan de Maatschappij is gezonden, en waar van de beschrijving, door den Secretaris der Maatschappij gegeven, te vinden is in het 2de deels 2de stuk van de Verhandelingen der Maatschappij, bladz. 257.